Ч. 197 (11.488). Львів, четвер 5. вересня 1929. Оплата почтова сплачена ричалтом. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„Чи час наглить?.."

III.

Львів, 4. вересня 1929.

У вчорашній статті подали ми погляди воєводи Борковського на польську політику „відокремлювання" українців в перших сімох літах польської державности, як також його погляд на один із засобів державної асиміляції українців, що має в деяких колах польського громадянства своїх прихильників. Мова була про державну асиміляцію українців при допомозі т. зв. співжиття. Воєвода Борковський не вірить у цей засіб і переходить з черги до інших засобів, що були останніми часами більше або менше популярні в ріжних колах польського громадянства, вокремаж у деяких політичних польських групах.

Серед деяких польських політиків є й такі, що думають асимілювати українців державно при допомозі т. зв. угоди. Одначе угода може — на думку Дун. Борк. — принести користь тільки тоді, коли її заключає держава з державою. Угода між державою і народом є на ділі не до подумання, бо нарід, що заключає угоду, вважав би її за етап у здобутках, натомісць держава бажалаб видіти в угоді заспокоєння якогось відтинка. Звичайно по угоді є невдоволені екстремісти, що вважають її невистарчаючою, а загал приймає її як здобуток, видертий чужій і нелюбленій державі. Угода моглаб прийти радше між обома парляментарними репрезентаціями. Але й така угода видається в теперішній добі неправдоподібною. А її сила і значіння при теперішньому занепаді парляментаризму булаб дуже малою, навіть тоді, якби до неї прийшло.

Черговою, типово чуттєвою розвязкою справи є проєкт широко закресленої територіяльної автономії, який висуває лівиця. Тут йде — каже Борковський — про створення настрою „за вашу і нашу волю", при чім малоб прийти переліцитовування в благородности. Поляки дають у ґрунті речи навіть цілковиту волю українцям. А ті знов завдяки цьому чуються далі звязаними з Польщею. Очевидно, що хід подій був би цілком іншим. На ділі повсталаб дуже слаба українська держава без натуральних границь, без господарської самовистарчальности в найзагальнішому значінні цього слова, держава, яка правдоподібно займалась би секатурами польської меншости. Більшовицька діяльність у того роду державі довелаб скоро до комуністичного перевороту і до прилучення до Радянської України.

Нарешті останнім моментом, якого — на думку Борковського — не можна поминути, беручись до праці над позитивним розвязанням українського питання, є побоювання перед пресою і калюмніями з боку польських патентованих націоналістів. Це побоювання є тому особливо грізним, що в натурі поляків, подібно як і у інших славян, є тенденція до так званої у чужих славянської непродуктивности. Перехід до програму з тієї причини, що хтось атакований, є у поляків дуже популярний. Деколи навіть думають, що таким чином перехитрюється атакуючого: „він, мовляв, говорить, а ми нічого, або навіть стараємося робити те, що він, бо це останнє є найлекше; богато крику, а фактично пасивність".

І тут ставить собі Борковський питання: „чи у розвязці українського питання час наглить?" На нього він зараз-же і відповідає: без сумніву недостача розвязки української справи непокоїть та інтересує численних людей в Европі, бо всюди майже, де є так звані меншости, що є територіяльними більшостями, справа стоїть якось краще, бо там цю справу більше або менше вдатно залатано. Одначе не здається, щоби хтонебудь мав намір поважно мішатися в цю справу, особливо, коли зважити, що її тереном є польська східна границя. Положення на Радянській Україні теж не є таке, щоби потягало українців з Галичини.

Одначе автор думає, що саме таке, відносно спокійне, міжнароднє положення повинно вплинути на розумне, але спішне ділання. В направду важких моментах краще є відкладати рішення, але за те слід скоро ділати по усталенні пляну ділання, коли час не наглить і можна мати надію, що дібється до пристані, заки ще вибухне яканебудь буря. При тім треба памятати, що наслідки розумного ділання можуть унагляднитися щойно по цілому ряді літ.

Таким чином воєвода Борковський є прихильником довшого і повільного вирішування справи тому, щоби рішення було розумним і доцільним. Зате є він за скорим проводженням у життя того, що вже вирішене. При цім має він все на увазі державну асиміляцію українців. Якаж його концепція асиміляції? Про те завтра.

Ґаґа і Польща.

В ч. 202 ґазети „Катовіцер Цайтунг" находимо цікавий допис з Варшави про висліди ґаґської конференції для Польщі, з якого важніші місця подаємо далі в перекладі.

Вислід ґаґської конференції, на думку автора, викликав серед польських політичних кол незадоволення й навіть деякий нервовий і напружений настрій. Підчас нарад у Ґазі Польщу трактовано як меншу державу другої ранґи; в области фінансових домагань Польщі мало що повелося осягнути; французи й німці дійшли до порозуміння в справі звільнення Надренії без якихнебудь нових ґарантій щодо східної границі Німеччини; Гендерсон при кінці ґаґських нарад виразно підчеркнув французько-німецьке зближення. Польська націоналістична опозиційна преса, а також багато ґазет урядового консервативного напрямку виразно оцінюють усе це, як ряд польських невдач. А орґани, що підтримують польського міністра закордонних справ зазначують лише, що при тій ситуації, яка витворилася в Ґазі, ніякий інший представник Польщі не міг би осягнути чогось більшого. Якби Польща схотіла вмішатися до переговорів у справі Надренії, як цього домагаються посол Стронський та інші провідники правої опозиції, то польський міністр „вложив би пальці між двері, які негайно замкнулись би".

Сам міністр Залеський у своїм ґаґськім інтерву заспокоює польську публичну опінію. Він признає, що признана Польщі квота пів міліона марок річно з німецьких репарацій є за мала, одначе потішається тим, що можна буде ще дещо виторгувати в підкомісії. У справі забезпечення границь Польщі він покладається на пакт Кельоґа та пакт Ліґи Націй.

Одначе ці думки міністра Залеського поділяє лише ліва урядова преса. Наприклад „Роботнік" висловлює думку, що німецько-французьке зближення не криє в собі жадної небезпеки для Польщі з огляду на істнування польсько-французького союзу.

Взагалі цей союз з Францією є дошкою ратунку для польської закордонної політики в очах усеї польської прилюдної опінії. Це проявилося також підчас теперішнього побуту членів французького парляменту в Польщі. Вони з Познаня приїхали тепер до Варшави, де їх урочисто витають бенькетами. Промови, які виголошують представники польського урядового табору звучать як формальні благання до французів не йти так далеко в справі порозуміння з Німеччиною. Навіть голова комісії закордонних справ польського сойму князь Януш Радзівіл уважав за відповідне поскаржитися перед французами на німецьку пропаґанду в справі ревізії східних границь і висловив погляд, що Німеччина за допомогою торговельн. договору хотіла би зробити з Польщі „обєкт визиску", яким була для неї перед війною Росія. А премієр-міністр Світальський висловив оригінальну й вірну думку, що Польща, як і Франція, є свобідною країною, хоч свобода тут проявляється у відмінних формах за огляду на ріжницю обставин та з огляду на потребу вдержувати мир".

На всі ці польські промови французи чемно хоч загально відповідали, що всі французькі партії міцно стоять при союзі з Польщею й уважають цей союз за ґарантію непорушности польської держави.

За океаном.

Стаття В. Липинського в „Америці".

Відома стаття В. Липинського в „Ділі", в якій він виступив з осудом тої політичної лінії, що її проводить „Нова Зоря" у статтях проф. С. Томашівського, найшла відгук аж за океаном. А саме філядельфійський католицький орган „Америка" (орган асекураційно-допомогового т-ва „Провидіння") передрукувала на своїх сторінках статтю Липинського (в скороченні), щоб, як пише, задоволити цікавість своїх читачів.

З наших асекураційно-допомогових централь.

Найбільша наша асекураційно-допомогова установа в Америці, Український Народній Союз, має тепер понад 35.000 членів і два з половиною міліонів долярів майна. Український Робітничий Союз має нині 16.000 членів і понад міліон дол. майна. Провидіння, установа в руках греко-католиків, має 12.000 членів. Усі ті центральні організації асекураційно-допомогового характеру розвивають тепер живу акцію в напрямі придбання нових членів і всі вони виявляють тенденцію до розвитку.

Смерть українського діяча в Канаді.

В неділю 28. липня помер в Едмонтоні, Алта, (Канада), на недугу рака один із видніших українців у Канаді, **Іван Слюзар.** Покійний був за молодих літ радикалом. Приїхавши до Америки, став був видавати часопис під назвою „Хлопський Параграф". Опісля перенісся до Канади, навчився друкарського ремесла, став до роботи при „Канадійськім Русині" (нині „Українцеві") і від того часу був постійно звязаний з католицькою церквою та католицькими організаціями. Кілька останніх літ працював в англійській друкарні в Едмонтоні.

Димісія радянського комісара освіти Луначарського.

Зовсім несподівано оголошено в Москві димісію комісара освіти Луначарського, який займав цей уряд від самого початку більшовицького перевороту. Луначарський, з походження українець, був старим випробованим більшовиком ще в часах першої російської революції 1905 р. В київському українському журналі „Дзвін" він надрукував цікаву працю про Т. Шевченка. Досі ще невідомо, що спричинило його димісію.

Комісаром освіти іменовано начальника політичної управи червоної армії, Бубнова. Він теж старий більшовик, і вже в 1907 р. був членом московського комітету більшовиків. Підчас війни в 1916 р. за антивоєнну пропаґанду серед війська вислано його на Сибір. У листопаді 1917-ого р. Ленін вислав його на Україну для організації боротьби проти Центральної Ради. Там він організував відділи партизанів. У 1919 р. його іменовано членом реввоєнради УСРР та начальником окремого відділу 14 армії. Крім того він належав до Центрального Виконавчого Комітету та політбюра УКП(б)У. У 1921 р. він зліквідував повстання матросів у Кронштаті, а в 1922 р. брав участь у ліквідації незалежности Грузії. В 1922 р. за заслуги вибрано його членом ЦКВКП. Він брав діяльну участь в усуненні Троцького.

Український Банк в Америці.

(Голос у дискусії.)

На цю тему появилася в „Ділі" ч. 186. з 22. серпня 1929 передова стаття, передрук з американської „Свободи", в якій д-р Волод. Галан подає свої міркування дотично заложення українського банку в Америці. Користаючи з обі(ця)нки Хв. Редакції, що радо послужить місцем в дискусії над цим питанням, хочу придучитися своїми замітками до тої важної і далекосяглої проблеми.

Фінансові операції в господарському житті, до яких безперечно мусимо зачислити й закладання банків, вимагають ясних і точних преміс та льоґічних висновків, тим більше, коли справа в основанні банку із всенародніх засобів, якого головною метою булоб помагати поневоленій нації в економічнім і тимсамим і політичнім відродженні. Мало вже сьогодня людей, а ще менше буде їх, здається, в півн. амер. Ун(і)ї, які не зналиб, що таке банки і не здавали собі справи з їх всесильного впливу на модерне господарське життя як одиниць, так і цілих народів. Це свого роду осередні, де збігаються всі нитки скомплікованої модерної економічної діяльности одиниць і господарських колективів, це джерела господарської сили й добробуту. Одначе банки для свого розвою мусять мати пригідний ґрунт, з якого моглиб тягнути соки й розвиватися. А саме цей ґрунт треба якнайточніше розслідити і проаналізувати, заки рішимося покликати до життя банкове підприємство. І найкращі фахівці та директори не богато поможуть, коли той ґрунт, себто господарський колектив, серед якого і для якого заложено банкове підприємство, з господарського погляду нерозвинений, вездисциплінований і неорґанізований.

Виберу основні місця із статті і старатися буду їх можливо точно розібрати і вясувати. Здається, найголовнішим буде питання, чи взагалі економічне життя наших земляків за океаном відчуває потребу свого власного банку, а вслід за тим, чи зможе йому приготовити й дати пригідний ґрунт, звідки він міг би черпати средства, потрібні до успішного розвою і зросту? Приймаю в основу своїх міркувань, що така потреба є і відчувається, бо в противнім разі не появлялисьб час до часу в краєвій і американській українській пресі голоси і проєкти щодо оснування такого підприємства. Якого роду цей банк мав би бути, якими операціями мав би він головно займатися і в якім напрямі спеціялізуватися, щоб якнайкраще і можливо найбільше всесторонно реґулювати обіг господарських вартостей не лише в хосен економічного добробуту наших переселенців за океаном, але й для піддержки господарських звязків із старим краєм та його установами? Подібне питання поставив собі автор статті, але на нього не відповів, хоч воно має основне значіння. Дальше автора займає проблема, чи мав би це бути банк самостійний, чи може краща й доцільніша булаб тимчасова злука з декотрим із великих амер. банків. Така злука малаб здійснитися тим способом, що українці купилиб певну кількість шерів того банку, чим зискалиб вплив на його діяльність і користувались би його міліоновими капіталами в користь власних економічних потреб. Головні функції, які такий банк мав би для нас сповняти, булиб (на думку автора): навязання господ. звязків з краєм, поміч нашим імігрантам і оборона їх від визиску і кредитової скрути, а вкінці безплатне висилання до краю народніх фондів.

Технічне переведення такого проєкту представляє собі автор надзвичайно просто. Купимо за 1,000.000 долярів шерів великого американського банку, який має 200,000.000 долярів маєтку і тою операцією зискаємо в тім банку такий вплив, що будемо мати не менше двох директорів, свій український відділ із своїми людьми, а можливо ще й окремий господарсько-інформаційний відділ для видавання господарських бюлетенів для вжитку преси. Таке міркування є як теоретично, так і практично нестійне. Приймаю, що з тих 200,000.000 дол. маєтку припадає 100,000.000 долярів на акційний капітал, а решта — це ріжні резерви, фонди й інші маєткові частини. Колиб кожна ґрупа шеровців, заступаюча 1.000,000 долярів акц. капіталу, мала право домагатися й одержати такі вигоди, булоб у тім банку точно 200 директорів, а крім цього ріжні відділи й окремі підвідділи, чого навіть такий могутній банк не був би в силі платити й фінансувати. Кожне акц. підприємство кермується і мусить безумовно кермуватися засадами більшости, себто, що кожна одиниця чи ґрупа акціонарів має на підприємство стільки впливу, скільки має у себе акцій. Кожна акція, таксамо як шер, часом навіть більше число їх, представляє собою право одного голосу, а це право є одиноким і виключним законним средством в руках акціонаря-шеровця, яким він лише на звичайнім річнім або надзвичайнім загальнім зібранні може виконувати прислугуючі йому права і мати осьтак вплив на діяльність і політику підприємства. Акц. спілку можна опанувати лише зисканням більшої части (понад 50 проц.) її акцій; але також і менші ґрупи акціонарів, що мають хоч 10—20 проц. акц. капіталу (ніколи менше), можуть під деякими умовами на основі „міноритного права" домагатися сповнення своїх бажань, одначе немислиме булоб, аби ґрупа акціонарів, що заступає 1 проц. акц. капіталу, хотіла для себе окремих привілеїв і спеціяльних користей. Зисканням 5.000 шерів по 200 дол. осягнемо може те, що більше або менше число наших людей дістане часть зиску того банку в формі річної дивіденди, але на заряд і провід банку, на його діяльність і політику не будемо мати найменшого впливу просто тому, що все і всюди будемо переголосовані, навіть тоді, коли на кожнім загальнім зібранні всі шеровці до одного виконалиб здисципліновано своє право голосування, яке їм прислугує як власникам шерів.

Часть тих успіхів, які автор обіцює собі від такої операції, можнаб зискати іншим шляхом, а саме не в характері шеровців, але звичайних комітентів банку. Колиб пять тисяч наших земляків отворили собі в тім банку конта, а відтак зорганізувалися і виступили перед зарядом банку як одноцільна здисциплінована ґрупа, якої конта виказувалиб відповідний оборот і приносили тим банкові зиски, які він мусів би цінити й респектувати, тоді та ґрупа клієнтів моглаб вступити із зарядом банку в переговори і після засади „до ут дес" вимагати й одержати цілу низку полекш і вигід, які лежалиб у компетенції заряду. Так у першій мірі легко булоб виєднати умову, що банк буде збирати народні фонди й пересилати їх до краю, коли вже не довсім безплатно (бо даром і самостійний український банк цього не робив би), то принайменше за мінімальну оплату. Дальше, що нашим людям, які прийшлиб з відповідними референціями згаданої орґанізації, банк давав би на основі їх кредитової здібности дешевий кредит, інформації і всякого роду господарські поради. Не виключена річ, що під відповідним, зручним напором зорганізованих комітентів банк згодивсяб і на оснування українського відділу, а після деяких гарантій також на навязання господарських звязків з нашими краєвими господарськими й економічними інституціями. Все це самозрозуміле — очевидно — в міру користей, які з таких операцій мав би згаданий банк. Булаб це тяжка праця й далека дорога і наївно булоб манити себе надіями, що вона відразу принеслаб видимі успіхи в формі скріплення нашого економічного життя за морем. Навіть власний, самостійний український банк не викону-

Д-р МИКОЛА КОЗИЦЬКИЙ.

До джерел людської психіки.

I.

Загадочна безодня. — Лекція війни. — Дві протилежні сили. — Всесвіт і одиниця.

Чоловік живе не тільки хлібом і водою, бо тоді був би він лише орґанічною грудкою, ізольованою від решти світа; він робить своє життя безмежно богатим не тільки завдяки таємній силі, якою є людський розум; він ще піддержує своє істнування чарівним подувом-прочуттям, через що життя його має зоряну величність, дальномірну тугу і невтишно творчий порив.

Він не знає і не вмів би навіть цього розказати, але він прочуває, що долішнім тонам його почувань відповідають десь наверху вищі тони ідей, що над його буднями сяють урочистим святом. Прибитому і зневіреному здається тому нераз, що над його безсиллям несуться простори сконцентрованої енерґії, що над його ничтожністю розквітає вічність. І можливо до правди наближаються модерні психольоґи, коли після довгих дослідів доходять своїм прочуттям до висновку, що чоловік це „загадочна безодня".

Якась лагодяча, молодістю віюча відраза пливе з цього відкриття для смертельної рани, завданої трійливим кинжалом академічної тези, буцім-то людина є тільки фізикохемічною машиною, що миготить якийсь час ріжноманітними барвами в ляораторії життя, а з останнім ударом серця переходить зі зливками до каналу. Незримий промінь досвітньої надії пливе нам назустріч з цієї відкритої безодні. Бо щонебудь потонуло би туди, чи золоті блиски щастя чи болісні стони розпуки, за нічим не пропаде слід у тій таємній, недосяжній глибині людської істоти, якої межі і прояви зливаються десь з неосяжним безмежом і з вічністю. Бо не перестає дніти надія, що людське життя, хоч здається нам обмеженим епізодом, відірваним тоном, всеж є тоном, що гремтить у гармонії з безконечною музикою буття.

Колиж людина є сама собі загадочною безоднею, то тим більш темні і загадочні всі її пориви й вчинки, як загадочна вся культура, мета і туга всього людства. Бо справді, чи будемо стежити за діями одної людини, чи поле наших помічень і міркувань поширимо на всю арену історії, однаково станемо безрадно здивовані перед дивною льоґікою людських поривів і почувань, а за тим і зовнішніх подій життя. Проникливе психольоґічне око зараз запримітить під поверхнею подій суперечну течію тверчих сил, їх невпинний приплив і відплив, ритмічне колихання між розростом і спадом, якусь невгаваючу тугу за контрастом.

Вже старий мудрець Геракліт відкрив був дивний закон контрасту. Назвав його енантйодромією, під чим розумів, що кожна річ прямує до своєї протилежности. Наприклад: день клониться до ночі, молодість до старости, розкіш переходить у біль. Силою цього психольоґічного закону також культура людства прямує до свойого протилежного змісту, себто до самознищення.

Якби так справді було, то крім розуму, що орґанізує процес культури, істнувала би ще якась інша, розумови суперечна, ірраціональна сила, з якою мусить числитися не тільки зокрема кожна людина на свому життєвому шляху, але й всякий вдумчивий обсерватор і критик життя. Назвім цю силу сліпою волею, індивідуальною чи збірною то прийдеться нам ствердити, що часто-густо ця бистрогонна і поривчаста воля толочить тихомирний розум і плоди його запопадливої праці. А тоді вся теоретична фільософія причиновости спотикається на вовчих ямах, викопаних ворогами цього-ж розуму і з'являється т. зв. непередбачений випадок, що часто веде до завалення цілої розумової конструкції.

Приклад з недавного минулого освітить нам розбіжність цих суперечних з собою сил.

До 1914 р. раціоналісти думали, що їхня конструктивна фільософія поволі здійснюється в дієвому процесі культури. По їхнім сподіванням і обрахункам уже на віки затих гук гармат у творчій симфонії людства, а в майбутньому військова команда підчиниться диктатові здорового розуму себто вічного кантівського мира. Тим, що плили блискучими хвилями діялектики, осяяної місячним сяйвом розуму здавалося, що вже не майорить а дійсно видніє на овиді історії мальовничий беріг міжнародного тихомиря. В 1913 р. Освальд твердив, що занехання воєн належить сподіватися на основі даних енерґічного імперативу і що це пацифістичне змагання є найістотнішим у сучасній культурі. Тимчасом рік пізніше якась могутня, ірраціональна сила вибухла з живіших джерел енерґії і залляла огнем цей настроєний музикою мира колисаний обрій фільософів: за нею лишилися гори трупів і руїна плодів людської мозольної праці, ощадности і миролюбивости.

Деж тут прозора вселюдська льоґіка і майстерна кристалізація дієвого процесу в гармонійному будівництві розуму і волі людства? Бо як тільки пестощами культури підпоєна воля виніжнених можновладців забажала контрасту себто хотіла сходячі лелії вічного миру зросити горячою людською кровю, тоді негайно розум зійшов зі свого педесталю і в раптовній капітуляції взявся орґанізувати те, з чим досі воював — війну. Переміг дезідерати волі, не мас, але великих держав, правлених одиницями, волі, називаної в політичному словнику імперіялізмом. А як

вав би свого завдання милевими кроками, бо складна і скомплікована машина господарського відродження й добробуту населення вимагає для свого успішного бігу рівномірного й постепенного розвою і зросту не одної, а всіх її складових частин.

Ресумуючи свої міркування, уважаю, що концепція капіталової участи при якімнебудь істнуючім більшім амер. банку, в тих розмірах, як це пропонує автор, не принеслаб нам ні водіяної користи, ні успіхів, а для економічного відвесення наших переселенців булаб без значення. Дещо можнаб зовсім певно осягнути зорганізуванням комітентів, але й ті успіхи булиб обмежені і не моглиб прибрати ширшого розмаху.

Прага, 30. VIII. 1929.

Інж. М. Колтунюк.

На східні теми.

Грузія.

1. Коротенький огляд грузинської літератури.

Як під оглядом мови, так і племени грузини творять цілком окрему групу.

Грузинський правопис має дві абетки, — церковну і світську. Перша, як твердить легенда, була перейнята грузинами в V. столітті перед Христом від арамейців, та до IX.—X. століття по Христі вона служить як літературна мова, пізніше, й до сьогоднішнього дня, затрималась тільки в грузинській церкві.

Друга повстає та розвивається в VII.—VIII. столітті по Христі й служить нині світською літературною мовою. Грузинська мова належить до чистої яфетицької групи мов. Грузинська література й взагалі все духове життя Грузії до XI. століття було під двома впливами: західним (Рим—Візантія) і східним (ірано-арабським). Вплив першого переважає в літературі релігійній — другого в літературі й поезії світській. До XI. століття переважають в грузинській літературі твори релігійні, підчас панування арабів грузини починають творити світську літературу.

Завдяки віддаленню від Візантії та наближенню до впливів ірано-арабських, грузини творять спеціяльний тип літератури, — ірано-арабські поеми й повісти в перекладі на грузинську мову з домішкою християнської етики, витворюють в Грузії чистий, ідеальний романтизм з високим культом для жінки та почуттям лицарської чести.

Помалу грузинська література очищується від чужих впливів і з початком XI. століття повстає народна література. В XI. до половини XII. стол. розвивається література історично-фільософічного характеру; його найбільшим представником був Іоан Петріци (Кавкасідзе). Від половини XII. ст. розвивається грузинський гуманізм. Найбільшого розквіту досягла світська література в XII. столітті, зокрема підчас панування короля Ґеоргія III. та королеви Тамари Великої. Головними представниками „Золотого віку" клясичної грузинської літератури (XII.—XIII. вв.) були: Мозе Хонелі, Саргіс Тмогвелі, Іоан Шавтелі, Чахрухадзе і геній грузинської літератури Шота Руставелі (1169—1245 рр.). Панування монголів, розпад Візантії та відрізання Грузії від культурного тогочасного світу, врешті постійні зовнішні й внутрішні війни допровадили до підупаду культури та цивілізації. Протягом майже двох століть (XV.—XVII.) розвій світської поезії й літератури цілком завмирає. З XVII. століття починає література відроджуватись й набирати свій попередній народній характер. Утворюється т. зв. „Срібний період народньої літератури й поезії" (XVII.—XVIII. в.). В цьому часі грузини знайомляться з тогочасною европейською культурою, до чого причинилися торговельні зносини з італійцями, як рівнож діяльність католицьких місіонарів.

1625 р. повстає в Римі перша грузинська друкарня, друга в кінці XVIII. століття засновується в Москві й третя в 1709 році в Тифлісі. Визначнішими представниками „Срібного віку" були: король Арчил, Саба-Сулхан-Орбеліяні, королевич Махушти, Католікос Антоні І. Вік XVIII. дав грузинам Давіда Ґурамішвілі та Ґабашвілі. Після утрати своєї самостійности і підчас частих невдачних повстань проти Росії в XIX. ст., до грузинської літератури й поезії вкрадається дух специфічного песимізму, якого найвизначнішим представником був М. Бараташвілі. Аж у шостидесятих роках минулого століття повстає врешті тою модерна грузинська національна література, яка пригадує народові його історичні традиції й будить народньо-патріотичні почуття. Її представниками й основоположниками були: А. Казбек, Ю. Чавчавадзе, А. Церетелі й інші.

2. Богацтва Грузії.

Трудно уявити собі на так невеликому терені так ріжнородні богацтва, як їх має Грузія.

Займає Грузія 69.525 квадр. км. з населенням 2,642.000 (згідно з більшовицькою статистикою), з чого 4/5 є мешканцями села. Лежить Грузія між 40 і 45 ступнем географічної ширини та має клімат як Неаполь чи Босфор; зими там нема, а температура, дякуючи висоті положення, в літі не перевищає 22 степ. Урожайна земля дає можливість плекати всі роди збіжжа (63.000 га перед війною), тютюн, оливкове дерево (132.000 га). В околицях Батуму плекають бавовну, тютюн і чай, як рівнож помаранчі й мандаринки. Плекання шовківників дає понад 2000 тон коконів, а чаю зібрано в 1915 році біля 800.000 кґ.

Головним мінеральним богацтвом Грузії є манган, який добувають вже від 1878 року (в Чіятурі й Квірілі), є його 303 копалень. В часах перед війною, тільки з одної Чіятурі річно вивозилося понад міліон тон манґану до Анґлії й Німеччини. Франція імпортувала з Грузії ок. 50.000 тон річно. Продукція мангану в Грузії виносила половину продукції усього світа перед війною.

Вугілля знаходиться в богатьох місцевостях, головно в Тквібулі, резерви якого обраховують на 94 міліони тон. Експльоатацію розпочато в 1847 році. Другим пунктом експльоатації вугілля є Тквачелі, де резерви вугілля оцінюють на 200 міл. тон. Видобували перед війною вугілля в Грузії всього 60.000 тон річно, це було цілевою політикою російського уряду. Є всі познаки, що також нафта є у Грузії, але докладні наукові досліди не були переведені.

Крім того мають грузини в поважнішій кількости мідь, срібло, олово й залізо в околицях Тифлісу.

Золото знаходиться в ріці Інгурі, про що було відомо ще в старих часах, коли відтам його видобували, — в тому часі називали Грузію Колхідою (Золоте Руно).

Ліси займають біля 40 процентів території й присутність сплавних рік, як також близькість Чорного Моря дають Грузії можливість конкурувати на ринку з індо-китайським деревом. Ліси Грузії мають найбільш ріжнородні сорти дерева.

Мінеральні джерела Грузії є майже одинокими в цій частині нашого континенту й обслуговують цілу східню Европу та центральну Азію.

Гидроелектрична сила, яку Грузія може видобути зі своїх річок, оцінюється на 3 міліони кінських сил; її можна би використати для цілком нерозвиненої грузинської промисловости та для електрифікації Грузії.

Л. Л.

тяжко знову покласти греблю перед весняними водами цієї імперіялістичної енерґії, про що знає наша сучасність найкраще.

Отже велитенський розмах монументальних змагів на арені людської активности, що рішає про долю історії, розвивається не тільки під впливом холодного розуму, що часто відступає до підсвідомої смути душі, а також під впливом гарячої струї енерґії, під впливом ірраціональної волі. Як бачимо, основи дієвого процесу людства лежать ще далі в динаміці антитез, над яких розв'язкою томився минулого століття німецький ідеалізм.

Коли від збірної психіки перейдемо до одиниці, то багатолиця суперечність людської умовости ще темніше затьмарить нам дорогу, на якій можемо найти джерела духових явищ.

Вже на біольогічнім рівні бачимо у людини необгрунтоване хитання. Фільософ Геллье згадує про одного парижанина, що при блисненню вістря гільйотини в часі екзекуції дрожав від жажди, щоб вкласти туди свою голову і вгасити спрагу смертельної емоції. Знаємо, як часто серед пробуджених живих імпульсів молодости голоситься до слова також імпульс смерти, що часом епідемічно поширюється на ширші кола суспільної верстви.

Яку низьку ціну ставлять молоді герої своєму життю, жертвуючи його нераз для пустої ідеї, яка стоїть у дуже далекому відношенні до вартости жертвованого ними життя! Якась туга тремтить на людських устах, щоб ними діткнутися берега чаші, налитої напоєм смерти.

У невпинним жаху і тривозі перед своїм кінцем, людина все таки любить його приголомшуючу близькість, а в погоні за привидом щастя бажає відчути на собі удар недолі.

Та стараючись проглянути суть людської духовости, ми в певній мірі зацікавлені в зрозумінні процесу, який відбувається в ясній свідомости високоцивілізованої людини, її повставання і причинового звязку. Та засоби для проглянення цього закритого для нас поля є дуже обмежені і зовсім невдоволяючі в відношенні до скількости і якости психічної енерґії творчого ума.

Щоб передати думки і світовідчування нашого „я", ми мусимо добути ці субєктивні феномени з нутра назовні. Це є частинно можливе тільки при помочі мови, а вона є тільки обєктивним знаряддям для творення спільних, загальних абстракцій. Наприклад кожне чотироложне звіря, що має відомі нам прикмети коня, називаємо „конем". Отже це загальне поняття „кінь" містить у собі всіх коней на світі. Ця сама загальність словного поняття торкається також до духових процесів. Кожний з нас відчуває, що в глибині нашого „я", у цьому абсолютному світі бють джерела любови, радощів і смутку та виблискує таке таємне прочуття, як: Бог, душа, безконечність, але поза загально приняті абстракційні знаки таких слів ми ніколи вийти не можемо.

Поети не передають нам своїх тремтінь душі; вони тільки при помочі поетичних символів викликують у нас нові, наші власні тремтіння, споріднені з їхніми. Тому як довго істнуватиме людство і його субєктивні переживання любови, завжди найдуть поети в душі людей відгомін і стільки буде на світі чарівних книг любови і інших поривів духа, скільки буде добрих і чарівних мистців.

Людська мова є лише умовним засобом виявлення найглибшого світовідчування чоловіка, а слова є тільки приняті збірно етикети для загального порозуміння.

Та хоч мова не є досконалим інструментом для передавання внутрішніх переживань, а тимсамим і література є в порівнянні до богацтва буття чи до стану душі тільки відломком необсяжної цілости, то всеж таки в практичному житті в обличчі духової творчости поетів і мислителів відчуваємо деколи якийсь внутрішній нелад, болючий розстрій бажання звільнитися від насильства. Всупереч найліпшій нашій волі і розумовому признанню не можемо піти на компроміси з тенденцією противною нашій душі.

Здається, що кожний з нас вже по своїй природі має міру того, що треба йому уважати вищим, а що нижчим. Тож найглибше сягаючим і найістотнішим є питання, в якому механізмі і в якій смузі людської свідомости треба шукати тих ріжних, часто суперечних станів духа: в мізку, чи в чомусь іншому, вищому себто в душі? Бо справді, нам здається, що не ми думаємо, але „щось" в нас думає і що з відношення того „чогось" до решти світа випливає почуття нашої внутрішньої гармонії або розстрою.

А проте як це „щось" твориться в нашій свідомости, того ми не в силі доглянути. Ми тільки знаємо, що вся умова творчість, переміна зовнішнього матеріялу дорогою змислових вражінь на процес мислення відбувається на дні темної і невпійманої для нас лябораторії т. зв. підсвідомости.

Починаючи від перших проблисків думання дитини аж до високих духових операцій і концепцій ґеніїв, всі ті дивні містерії творить людський дух у стані закритім непроглядною пітьмою, в цілковитому сомнамбулізмі. Чи людина є сама собі в цьому творцем і мистцем, чи тільки в свічадї його свідомости блідо відбивається сяйво непроглядних зір абсолютизму? Чи це переноситься тільки невиразний гомін великого ладу всесвіту, — цього людина не знає.

(Продовження буде.)

Радянська Україна.

Причини загибелі озимини минулими літами на Україні.

Народній комісаріят земельних справ УСРР провів досліди над причинами загибелі озимини минулими літами і на підставі тих дослідів ствердив: минулого року головною причиною загибелі озимини в степі був різкий перехід від теплої осени до суворої зими. На озиминах утворилася груба ледяна поволока, а весною кілька разів по теплих днях приходили морози. По інших районах України озимина загибала передовсім весною від морозів, що приходили після теплої погоди. Чутки про те, немов би то озимі посіви загибали передовсім на краще оброблених землях народн. комісаріят земельних справ простує. Простує також твердження про те, немов би то не витримували морозів передовсім чистосортні збіжеві культури. Щож до останньої зими, то головною причиною загибелі озимого збіжжа були довгі та люті морози при відсутности снігу. Там де сніг був у грубшій верстві, там озимина вбереглася.

Будова великого готелю в Харкові.

Тому, що до Харкова приїздить богато туристів зпоза СРСР як і з самого Радянського Союзу, а в Харкові відповідних приміщень для розміщування туристів нема, бо й добре вивінованих готелів у Харкові за мало, рішило місто (комунальна управа) і „Інтурист" приступити на спілку до будови величеаного готелю на 250 кімнат з великою їдальнею, читальнею і з т. зв. універсальними крамницями. Нова будова має коштувати 2 і пів міліона карбованців. Новий готель малиб будувати в центрі міста.

І безробітних чистять.

Районова Іваново-Лисогірська рада провела в себе чистку безробітних при допомозі розісланих до них анкетних листків. Виповнило в цьому районі анкетні листки 654 безробітних. Наслідком провірки присланих анкет 57 безробітних викинено з реєстру на біржі праці. Зпоміж викинених 30 навіть не знає що вони поза біржею, бо виїхали на... відпочинок до Криму. Далі 167 зареєстрованих у Іваново-Лисогірській біржі працювало в ріжних підприємствах та установах, але рівночасно одержують допомогу безробітних від біржі праці. Вислід обслідування і чистки безробітних такий, що тільки 44 безробітним признано негайну потребу допомоги у підшуканні праці, а 228 безробітним признано потребу допомоги в підшуканні праці у другу чергу.

З комуністичної партії викинули „приходимця" Бадана.

В деяких харківських, особливож російських органах появилися довгі статті про виключення з комуністичної партії галичанина Бадана. Стаття в одному харківському російському щоденнику має такий вимовний заголовок: „Проходимцам — не место в партии". В чімже діло і за що виключили Бадана з партії? Але заки відповімо на ці питання, треба перш за все сказати, хто такий Бадан? Отже Бадан (Яворенко) був досі т. зв. науковим секретарем Народнього Комісаріяту Освіти, на чолі якого стоїть Скрипник. Був він, очевидно, членом КП(б)У. Бадан подав був у свому партійному реєстрі, що він від 1920 р. був членом Комуністичної Партії Чехословаччини і що працював на Закарпатській Україні. Тимчасом контрольна комісія добула документи, які доказують, що Бадан у 1920 р. був особистим секретарем Винниченка і в такім характері приїхав з Винниченком в 1920 р. на Україну. Ще тоді вніс він прохання до КП(б)У, щоби його приняли в члени. Але коли Винниченко виїзджав з України, то з ним виїхав і Бадан. Виїхавши з України він раптом опинився в Чехословаччині. Там покінчив правничі студії і найшовся на практиці в якогось адвоката. В тім часі співпрацював він в урядовій газеті „Русин", на сторінках якої боровся з комуністами. Попри те приймав він деяку участь у роботі соціял-демократів. Потім дістав право горожанства в чехословацькій республиці. Було це в 1923 році. При виборах навіть кандидує на посла від соціялдемократів але провалюється. По виборчій невдачі голоситься до комуністів. Його спершу не приймають, він заходи поновляє, вкінці 1924 р. стає дійсно членом комуністичної партії Чехословаччини. В часі виборів до чеського парляменту в 1925 р. Бадан стає редактором „Прикарпатської Правди", яка тоді починає друкуватись по українськи і веде там, як пише харківська комуністична газета, націоналістичну лінію під гаслом: „геть з чехами". Таку роботу булаб партія осудила, але саме тоді Баданові грозить арешт і він виїзджає на Радянську Україну. Будучи редактором „Прикарпатської Правди" Бадан мав собі робити велику автореклляму. Опинившись у Харкові він став працювати спершу в державній пляновій установі, а потім став науковим секретарем Народнього Комісаріяту Освіти. Ось бачите вже, чому Бадана прозвали приходимцем. Тепер защо його усунули з партії? Зате, що: *1) будучи членом КП(б)У, він не первав звязків зі своїм братом послом, членом УНДО* (в Галичині); 2) Він відносився з „презрением" до тих, що стояли від нього нижче на „служебной лестнице"; 3) Він використував апарат Нар. Комісаріяту Освіти для особистих справ. Наприклад: посилав курера Наркомоса купувати кальоші для своєї жінки, а далі кричав і грозив курерові; 4) Бадан відмовлявся від т. зв. партійних „нагрузок" вимовляючись все пильною роботою у Народньому Комісаріяті Освіти. Ось і бачите, як і за що викидають з партії „проходимців" галичан. Такі ярища комуністичної дійсности дуже знаменні і богатомовні. Варто над ними призадуматися.

Чи буде надзвичайна сесія сойму?

Народовий Клюб виступив із предложенням скликання надзвичайної сесії сойму. Проектодавці мотивують конечність надзв. соймової сесії цим, що ненадійне замкнення бюджетової сесії з кінцем березня 1929 унеможливило соймові порішити богато дуже важних справ, як пнр. виб. закону до шлеського сойму, справу держ. трибуналу в звязи з бюдж. переступленнями за 1927-8 р. З одного боку тяжке господарське положення держави, недостача виразної госп. політики уряду, з другого трудноші міжнародного положення Польщі вимагають, щоби представництво населення заняло становище в цих усіх справах.

Треба зазначити, що всі клюби схильні радше до відложення скликання надзв. соймової сесії, зате в ППС і то не тільки в парляментарних колах, скільки радше в ЦВК, є велика ріжниця думок у справі скликання надзв. сойм. сесії. Справа ця буде оконечно порішена дня 12. вересня.

—o—

На Далекому Сході.

Льондонські часописи повідомляють із японських джерел, що до провінції Чечуан прийшов транспорт більшовицького війська. Рівночасно повідомляють, що тибетанська армія посувається на схід і обсадила місто Патанґ у провінції Чечуан. Причини цих рухів іще невідомі.

—o—

У 1930. друга конскрипція.

Згідно із законом з дня 21. жовтня 1919 р. другий спис населення Польщі повинен відбутися дня 31. грудня 1930 р. У цьогорічнім бюджетовім преліміналі не передбачено на це ніякого кредиту, хоч праці повинні би вже небаром початися. Кошти переведення спису населення винесуть 5—6 міл. зол.

—o—

Ліга Націй.

Промова Мекдональда.

На засіданні Ліги Націй дня 3. вересня Мекдональд у промові зясував шлях, який женевська інституція перейшла до 1924 р. і сказав, що основи міжнар. порозуміння є солідні та поважні. Над положенням домінує вповні питання безпеки. Париський пакт творить нову фазу організації мира. Англія не вихіснувала своїх бувш. союзників і бувш. приятелів. Неважні хвилеві непорозуміння не перешкодять спільній праці в Женеві. Англ. премієр висловився з признанням про діяльність Жаспара та зазначив, що гаґські договори будуть якнайскорше ратифіковані. Анґлія горда з того, що перший окупаційний батальон рушить у дорогу вже найближчого тижня.

Наради комісій.

Перша комісія Ліги Націй, правнича, вибрала віцепрезидентом проф. Лімбурґа (Голяндія), а бюджет.-фінансова комісія болгарського міністра фінансів Молова. Правнича комісія займеться передовсім ревізією статуту гаґського трибуналу та справою приступлення Зл. Держ. до Трибуналу Міжнар. Справедливости. На засіданні фінансової комісії болгарський міністр фінансів Молов зясував фінансове положення Болгарії. Третя комісія, розоружна, постановила занятися передовсім справою торговлі зброєю та приватної фабрикації зброї й воєнного матеріялу.

Бельґія евакуує Надренію.

Бельґійське м-н-ство війни видало приказ евакуації Надренії бельґійськими військами. З 5 тис. бельґійського війська половину заберуть 15 вересня, а решта (кіннота) відійде 15. жовтня.

—o—

В Палестині.

Льондонське бюро Юнайтед Прес одержало від президента найв. магометанської ради в Палестині Муфті Гусейна телеграму, в якій повідомляє, що події в Палестині датуються від 15. серпня, коли сіон. демонстраційний похід неправно ввійшов до чисто арабської дільниці Бюрак. Сіоністи допустилися образи магометан і ексцесів. Це була безпосередня причина заворушень. Уряд, піддержуваний поважними араб. чинниками, заведе спокій, але треба скінчити із сіон. політикою і ступити на шлях демократії.

Вісти, які наспіли до Риму з лат. патріярхату потверджують англ. вісти, але заперечують будьто би події в Палестині були в звязи із стіною плачу. Розходилося про це, чи манд. округа має бути сіон. державою чи невтральна. тереном співжиття трьох ріжних релігій. Араби зажадали були від брит. адміністрації запевнень, що не думає створити якоїсь сіон. держави.

—o—

Біржа.

Збіжа.

Пшениця двірська 39·40—39·40, пшениця селянська 00·00—00·00, жито галицьке 22·50—23·00, ячмінь галицький броварняний 00·00—00·00, ячмінь на мливо 18·50—19·50, ячмінь пастівний 00·00—00·00, овес галицький 19·50—20·00, кукурудза румунська 26·50—27·50, бараболя промислова 0·00—0·00, фасоля біла 00·00—000·00, фасоля водірова 00·00—00·00, фасоля краса 00·00—00·00, горох пів-Вікторія 45·00—50·00, горох пільний 32·00—35·00, бобик 30·00—31·00, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 37·25—38·25, сіно солодке краєве прасоване 7·00—8·00, солома прасована 4·00—5·00, гречка 26·00—27·00, льон 64·00—66·00, лубінь синій 25·00—26·00, ріпак озимий 65·75—66·25, мука пшенична 40 прц. 00·00—00·00, мука пшенична 65 прц. 74·00—76·00, мука житна 70 прц. 42·00—43·50, грисік кукурудзяний 00·00—00·00, мука кукурудзяна 00·00—00·00, отруби житні 14·25—14·75, отруби пшеничні 15·50—16·00, крупи гречані 55·00—57·00, пшоно 00·00—00·00, крупи ячмінні 38·00—39·00, пенцак 36·00—37·00, просо краєве 00·00—00·00, макухи льняні 41·00—42·00, мак синій 135·00—145·00, мак синій 115·00—125·00, конюшина червона 00·00—00·00.

—o—

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич,** вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої), Тел. 5960. 283 8—?

— **Стефа Стадниківна,** відома нашому громадянству з численних виступів на сцені нашого театру, веденого заслуженим її батьком дир. Й. Стадником, виступить нині, в середу 4-го, вперше у „Великім Міськім Театрі" у Львові в „Бароні Кіммелі". Вона заанґажована до міського театру на довший час. Ще одна молода талановита сила йде приневолена шукати розвитку для свого таланту на більшій чужій сцені.

— **Жертви авт.** Було їх учора у Львові за один день аж кілька, при пяти випадках. Авта їдуть необережно, а люди рухаються на вулицях як старі емерити.

— **Гарний адвокат.** У Львові арештували адвоката д-ра Якова Шнекравта за те, що відступав своє мешкання на любовні сходини з професійними дівчатами

— **Бандитизм.** У Криวополі арештували молодого гуцула Василя Іванюка, що від довшого часу вів життя опришка. Має він на совісти кілька осіб, які вбив з помсти або для грабіжі. Гуцули ховали його спершу перед поліцією, але згодом, коли він почав нападати і на бідаків, видали його. — У Тарнобереськім повіті гуляють озброєні бандити, що нападають у ночі на доми мешканців. —

— **На селі недобре.** У Раві Руській господар Петро Іващичин убив свою маму і сам зголосився на поліції.

— **Катастрофи без кінця.** У Новогрудськім повіті згоріло 300 будинків разом зі збіжам. — В околиці Бірмінґгем у пожежі в місточку Савтвік згинуло 11 осіб. — На Уралі горять ліси; досі згоріло 20.000 куб. м. дров.

— **Краківська сензація.** У Кракові ведеться тепер судова розправа проти адвоката д-ра Натана Коркеса, відомого заперед війни соціялістичного діяча, що сидить від довшого часу в вязниці обвинувачений в образі поліції та прокуратури. Коли він виїхав минулого року з Кракова до Варшави з готелю, де мешкав, залишив там свій багаж, не заплативши готелевого рахунку. Його арештували в Варшаві на донесення за незаплачений довг і перевезли до Кракова. Тут почався його конфлікт з краківською поліцією та прокуратурою. До прокуратури вніс скаргу на поліцію за хабарництво, провокаторство й фальшування зізнань, а коли прокуратура не взяла цієї скарги на увагу, подав скаргу на прокуратора до апеляційного суду, що він зловживає законом. Наслідком цього він попав у превенційний арешт. Прокуратура зі свого боку обвинувачує його в ріжних фінансових ошуках. Обвинувачений випирається вини і закидів, що він ображує владу. У довгій обороні оповідає як усі його відклики до марш. Пілсудського, президента Річипосполитої, до маршалів сойму й сенату — йшли до коша. Д-р Коркес уважає себе „жертвою замаху краківської поліції, яка змальовує його як... комуніста і емісаря армії Петлюри". Краків має сензацію і жде на вислід розправи.

— **Ріжні вістки.** Комісаріят праці СРСР поставив внесок, щоби на місце введеного два роки тому 7-годинного робучого дня вернутись до 8 годин праці. — Цьогорічні жнива у Франції мають бути вийнятковими. — У Вильні збирається конференція литовських соціялістів. — Від 13. липня до 31. серпня згинуло у Франції при випадках з автами та літаками 427 осіб, а 997 осіб було ранених. — До Варшави приїздже відомий паризький фабрикант парфум і власник часописів Коті; чи для парфум чи для преси невідомо. — У Голяндії епідемія віспи. — У Варшаві помер 71-літній скрипач Стан. Барцевич, що колись мав славу мистця. — У Почдамі померла єдина сестра Гінденбурга, в 78 р. життя. — У Парижі помер при вправах перед перегонами на наколесниці один із найвизначніших спортовців Ешнебренер, що вчив тренінґу багато визначних наколесників.

— **Дрібні вістки з Радянської України.** У Харкові мають намір вибудувати нову оперу. Тому, що від довгих літ на території бувшої Росії місцеві інженіри не будували театрів, управа будови харківської опери розпише конкурс загально-европейський. Будинок мав би бути готовий вже на 1932 р. у 15-ті роковини жовтневої революції. В урядових колах обговорюють справу будування в Харкові величезного музею, що мав би стати „палатою музеїв" і помістити всі теперішні харківські. — Харківські робітники-будівельники вибудували свій клюб для культурної праці; є там саля на 1200 люда. — У Київі гостить білоруський вокальний квартет, що популяризує білоруську музику. — За останніх 7 літ навчилося на Україні грамоти 2.800.000 осіб; у початковій школі, де перед революцією вчився міліон дітей, у 1928-29 р. вчилось півтретя раза більше.

— **Фантазія чи винахід?** Білгородська преса передає звістку з Америки, що там якийсь югословянин Мартулич винайшов новий тип гидроплану, що зможе літати в воздусі і йти під воду як підводна лодка зі швидкістю 150 км: на годину.

— **Рекорди.** Кандидатом на конкурсі вірности (якщо такий небавком зорґанізують) буде німець Якоб Шварц з Канцгайм, який вернувся до своєї наречевої після 65 літ. Коли мав 26 літ, виїхав до Америки і заявив своїй нареченій, що вернеться до неї, коли добуде маєток. І тепер вернувся. Він і його наречена, що досі ждала на нього, мають по 90 літ.

— **Трагедія красуні.** Одна з тих дівчат, що ставали до конкурсу з Ґальвестоні, щоби здобути титул „міс Вселсвіта" — „міс Мексику" вийшла небавком після конкурсу замуж за генерала Віддля. Тимчасом виявилося, що цей генерал має вже жінку чи навіть дві і одна з них подала його в суд за біґамію. „Міс Мексику" в розпуці застрілила свого невірного мужа і хотіла вмерти сама, але хтось у сам час перешкодив цьому. Якби вона була красунею Парижа, то її напевно звільнили би.

— **Кошти війни.** За кожним разом, коли дипльомати зберуться в якій Газі чи Женеві, щоби ліквідувати війну, статистики обраховують, скільки вона коштувала. Найсвіжіший підсумок такий: 400 міліярдів дол. За них можнаб було побудувати для кожної родини дім з меблями вартости 4 тисячі дол. у таких країнах: в Америці, Канаді, Англії, Німеччині, Радянському Союзі, Франції, Бельгії й Австралії. Крім цього вистарчило би по 5 міліонів дол. на бібліотеку для кожного міста, що має понад 200 тисяч мешканців. Так само в тих містах можна булоб вибудувати шпиталі й університети вартости по 10 міліонів дол. За проценти, що їх мусять платити від 400 міліярдів дол. можна було би оплатити кожного року 250.000 учителів по 1000 дол. кожному річно. Та як легко це все здійснити ще нині. Уявити собі, що вибухла нова війна і виасигнувати потрібні міліярди з радістю, що за них нікого не вбивають!

Дописи.

ЛУЦЬК НА ВОЛИНІ. (Без маски.) Не треба бути на Волині аж пророком: не минуло ще тижня з того часу, як ми на цьому місці предсказували похід проти українських національних установ, як так і сталося. Дня 28. серпня явилася урядова комісія в складі 5 осіб, що розпочала ревізію Українського Банку за цілий час його діяльности. З огляду на те, що п. Певний в „Українській Ниві" провадив акцію проти Українбанку, а також писав у кожному числі доноси на нього, не кажучи вже про особисті погрози, загальна опінія, і то не тільки українська, але й польська уважає це за наслідки „роботи" Певного, який намагається довести до знищення Українбанку, щоби лишитися на луцькому терені зі своїм Кредитовим Банком. — Кураторія Волинської округи в безправний спосіб відібрала п. Петриківському концесію на ведення української гімназії й передала її так званому Т-ву імени Лесі Українки, а фактично п. Пилипчукові, який до цього зміряє віддавна. До цеї справи ще повернемо, коли п. Пилипчук розкриє свої карти. — В свойому розбивацькому розгоні Петро Певний заложив при своїй шматі „Ниві" книгарню. Отже, книгарня, банк, редакція шмати брукової, „Рідна Хата" з шинком — словом, Мюр і Мюреліз! — В черговому числі „Ниви" Певний під криптонімом громадянина з Олики дякує „в імени народу" собі й Пилипчукові за їхній Кредитовий Банк, себ-то „новітню кооперацію", а також заявляє, що він, Певний, як і Пилипчук „віддали все життя батьківщині, зазнали вязниць і вигнання". Щоби не було баламуцтва, заявляємо, що Петро Певний примазався до української справи лише підчас революції та й то з декої справи лише ... магогією на фронті. Коли й сидів у вязниці, як пише, то не за українську справу. І тільки в Олиніні відоме те, що нікому не відоме було на Україні. Хоч п. Пилипчук радо віддає йому свій передній капітал, але й це Певному не поможе.— Доноси Петра Певного на Український Кооперативний Банк в кожному числі „Ниви" осягнули свою ціль: 28 серпня явилася до Банку — як сказано — урядова комісія в складі 5 осіб і приступила до гострої ревізії, при чому ревізія тягнулася три доби в день і ввечері. Протоколу ревізії ще не доручено Дирекції Банку, але як в українських колах, так і у польських твердять, що має бути повторення історії з Німецьким Банком, коли безпідставно Банк замкнено й укарано дирекцію (Апеляційний Суд вирок адміністрації торів скасував). В цей спосіб проторованоб шлях для Банку Певного, який, як смерти, боїться самого існування Українбанку, не дивлячись на те, що має гроші, гроші і ще раз гроші. — Несподівано й безпричинно звільнено з посад ось-яких війтів-українців: Андрія Глущука, голову Надз. Ради Українбанку, Павла Бондарука, члена Надз. Ради Українбанку й Степана Гулемчука, заступника члена Надзірної Ради. З огляду на те, що п. Петриківський, у якого відібрано концесію на ґімназію, є також членом Надзірної Ради Українбанку, як і Лаврін Арцабка, звільнений з посади заступника війта, загальна опінія твердить, що й це є робота тієї ж хрупівської групи, як акт особистого насильства й терору. Ще не було такого нечуваного акту нищення української інституції. Навіть для ворогів українського народу це виглядає забагато. Українське громадянство повинно собі здати справу нарешті з того, що далі цеї руїни йти вже не можна й що не протестувати проти цього булоб національним злочином. — Рада братства розпалася. Статуту немає, українська церква світить пусткою, бо панує там тяжка атмосфера, з попереднього славетного хору не лишилося сліду... Нічого дивного немає, що чесні елементи не винесли цеї атмосфери та відійшли, а саме: Мих. Савицький й Ю. Черенко. Правдоподібно віходить і Мод. Левицький. Залишається один лише Пилипчук. .

Observator.

НАДВІРНЯНЩИНА. (Документ нашого часу). Просимо Хвальну Редакцію ласкаво помістити отсей документ нашого часу: „Протокол надзвичайного засідання Громадської Ради в Камінним, пов. Надвірна, що відбулося 25. серпня 1929 в 12 год. вполудне в канцелярії громадського дому в справі української мови навчання в місцевій школі. На засідання прибуло 21 радних на всіх 24. По відкритті засідання радний Михайло Бойчук зясував зібраним суть справи, після чого радн. Осип Висіцький поставив отсе внесення: „Тому, що Кураторія Шкільної Львівської Округи, на основі невідомо ким внесених декларацій будьто би аж за 24 дітей за польською мовою навчання, своїм рішенням з дня 14. вересня 1928 р. № І. 24743/28 перемінила в нашому селі, з населенням на 98% української народности, 3-клясову школу від непамятних часів з українською мовою навчання, до котрої ходить 175 дітей української народности, а тільки 5 дітей польської народности — на школу утраквістичну; тому, що таке рішення Шкільної Кураторії, з педаґоґічних оглядів, є для школи крайно шкідливе, бо така школа замісць поширювати науку і знання пособляє неграмотности; тому, що про це рішення Кураторії Львівської Шкільної Округи Повітова Шк. Рада не повідомила зовсім Громадський Уряд, як велить закон, та що з цеї причини він не подав цього оречення, як теж велить закон, до відома громадян через вивішення на стіні в канцелярії, наслідком чого покривджені не могли на час внести рекурсу до міністерства, бо задля неподержання приписаного речинця міністерство рекурс відкинуло; дальше тому, що в обводі села Камінного є окрема школа з польською мовою навчання на присілку Березина (кольонія) — зібрана Громадська Рада на своєму засіданні в дні 25. серпня 1929 р. ухвалила таку постанову: візвати Громадський Уряд в Камінним, щоб він, спираючись на повище сказаному, негайно поробив заходи в компетентних чинників, щоби в школі полишено українську мову навчання та щоб переведено слідство в ціли відшукання та покарання виновників сфальшованих деклярацій та мнимого потвердження, що Громадський Уряд оречення Кураторії одержав і оголосив. Крім цього Громадська Рада постановила в цій справі звернутися до Української Парляментарної Репрезентації з проханням, щоб вона у відповідному часі й місці взяла нашу школу в оборону". — Зібрана Громадська Рада приняла повище внесення 20 голосами проти одного (кольоніст Пшенічни), це внесення рішучо підтримує та домагається, щоб повище жадання Громадський Уряд в цілости перевів. На цьому протокол закінчено і підписано. (Слідують підписи 20 радних, печатка і підпис начальника громади).

З театру.

„Тоска", опера в 3 діях Пуччінія.

„Тоска" — така вже обіграна опера, що хіба голосне імя котрогось виконавця може стягнути на неї публику. Львівський міський театр виставив „Тоску" передучора, не зважаючи ні на її обіграність у Львові, ні на кінець ферій, бо мав до обсади головних ролъ першорядні сили. Титулову ролю співала примадонна опери в Барцельоні Лявра Коханська, ролю Каварадоссі Михайло Голинський. Ці два імена притягнули велику скількість слухачів, у цьому добрих дві треті українців.

Голинський у ролі Каварадоссія знаний уже у Львові з попередніх виступів. Його прекрасний голос і передучора захопив авдиторію. Велика арія в останній дії визвала бурю довгих і сердечних оплесків. Колиб спе-

нічна гра стояла на рівні з музичною стороною, Голинський був би нині одним з перших співаків світа. Шкода, що артист з таким великим голосом не старається за всяку ціну поборотн цю прикру недостачу. Коли можна навчитися кожної нотки, то можна і вистудіювати кожний рух. На жаль загал оперових співаків сценічну гру вважає друго- а то й третьорядною справою, вірючи тільки в красу і силу свого голосу. Можна собі уявити, як могутньо ділав би голос Голинського, колиб оперовий співак подав руку драматичному артистові.

Партнерка Голинського Лявра Коханська — це досвідна артистка, яка вміє добре володіти своїм симпатичним голосом. Сценічна її гра в „Тосці" не була рівна. В високодраматичній другій дії безмежну муку коханки, яка чує крики тортурованого Каварадоссія віддала гарно і переконуючо. Зате сцена зі Скарпієм при і після його вбиття вийшла блідо. Голос п. Коханської вишколений і заокруглений далеко краще звучить у ліричних як у драматичних моментах.

Всі інші ролі, зі старою обсадою, віддані були бездоганно.

Диригував оперою п. Лерер і богато разів мусів поспішати за співаками, які немов тікали зі співом.

Р. К.

Листування Редакції.

Наддніпрянський Хор Д. Котка.

До Редакції звернулося пять українців з Черновець (всі наддніпрянці-співаки), щоби їм подати адресу п. Д. Котка, з яким хочуть ввійти в контакт у співацьких справах. Тому, що Редакція не може подати їм сталої адреси п. Котка, просить його цією дорогою, щоби ввійшов з ними листовно в контакт. Адреса їх представника така: Dubiniewycz Eugen. — Clocucica Nr-o 886. — Czernowitz, Rumänien (Romania).

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ:

„Літературно-Науковий Вістник". Книжка IX. за вересень 1929 р. Том XCX. Річник XXVIII. Зміст: Ев. Маланюк: Три сонети; Авенір Коломиєць: ***; Улас Самчук: Четвертий чоловік; Як. Гончаренко: Наувечірнє; Н. Кибалюк: Срібна панна; Арн. Беннет: Жінка, яка все крала; Мих. Йогансен: ***; Гр. М. Тишкевич: Уривок зі спогадів; Ол. Донченко. Громовиця; Б. Ашмет Бартлет: Російська загадка; д-р Ільза Райке: Модерна дівчина; Мих. Йогансен; Світанок; Ст. Сірополко: Шкільна освіта на Сов. Україні; Мих. Йогансен: Дні мої; О. Бабій: Ідеольоґічні основи сучасної західньо-української літератури; М. Доленго: Барилефи; Степан Смаль-Стоцький: Граматика в школі; D e h i u s: Совітський страхопуд: О. В.: З пресової фільми; Бібліоґрафія; Нові книжки.

„Вісти Спілки Інженерів та техніків українців емігрантів у Польщі". За липень-серпень 1929 р. Ч. 4. Рік видання 2. Варшава 1929. Виходить у циклььостильній відбитці.

„Вільне Козацтво", двотижневий літературний і політичний журнал. Ч. 41—42. Прага, серпень 1929. Виходить в мовах: російській і українській.

„Український Купець", орґан Союзу Українських Купців, виходить раз на місяць. Рік вид. I. Ч. 6. Коломия, серпень 1929.

„Przegląd Społeczny", miesięcznik, poświęcony pracy społecznej i opieki nad dzieckiem. Lwów, sierpień 1929. Rok III. Nr. 8.

КНИЖКИ:

Іван Герасимович: **На трівогу.** Львів, 1929. Стор. 152. Форм. 16. По скасуванні конфіскати ця книжочка появилася вже в розпродажі. Її змістом є теперішний стан українського шкільництва під Польщею. Книжочка повинна найтися в бібліотеці кожного українського громадянина.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 4-го вересня, г. 7·30 веч. „Барон Кінель", оперетка".

Четвер, 5-го вересня, г. 7·30 веч. „Аїда". Гостинний виступ М. Голинського і Л. Коханської.

Пятниця, 6-го вересня, г. 7·30 веч. „Барон Кінель", оперетка.

Субота, 7-го вересня, г. 4·30 попол. Танковий виступ Даві Дарлінґ.

Субота, 7-го вересня, г. 7·30 веч. „Лякме", опера.

Малий Міський Театр:

Середа, 4-го вересня, г. 7·30 веч. „Пиґмаліон". Виступ А. Венгерка.

Четвер, 5-го вересня, г. 7·30 веч. „Пиґмаліон". Виступ А. Венгерка.

Пятниця, 6-го вересня, г. 7·30 веч. „Пиґмаліон". Виступ А. Венгерка.

Субота, 7-го вересня, г. 7·30 веч. „Пиґмаліон". Виступ А. Венгерка.

Неділя, 8-го вересня, г. 7·30 веч. „Пиґмаліон". Виступ А Венгерка.

Кіна.

Аполльо: „Гріх Інги".

Кольосей: „Темна справа" і „Примхи мільонерки".

Лев: „Любов козака".

Люна: „У проклятім домі".

Марусенька: „Зузя саксофоністка".

Оаза: „В проклятому домі".

Палас: „Чорне доміно".

Пан: „Зов змислів".

Пасаж: „Тигр Арізони".

Стилеве: „Грішниця".

Фатаморгана: „Таємний курер".

Химера: „Щастя у жінок".

Утіха: „В гуку експльозії" (Гарі Піль).

Програма радіо.

Четвер, 4-го.

Варшава (1411,7) 18·00 Популярний концерт. 20.30 Концерт солістів.

Познань (20·30) Органовий концерт.

Гельсінґфорс (221,4) 18·15 Флейт, гармонія, пісні.

Ляйпціґ (259) 20·00 Популярний концерт. 20·00 Спів (сопран).

Талін (296) 17·30 Оперетова музика.

Берно (403). 11·15 Концерт.

Льондон (356,3). 16·45 Органи. 18·45 Квартети Моцарта.

Штутґарт (360). 21·15 Орхестра Фільгармонії.

Берлін (418). 19·30 Концерт Ормана. 20·15 Хор.

Стокгольм (436) 19·00 Скрипка й фортепян.

Рим (441). 21·00 Концерт.

Прага (487). 19·30 „Цілунок" опера Сметани.

Мілано (501). 17·00 Концерт. 20·30 Легка музика.

Брюссель (509) 21·15 Камерна музика.

Рига (525) 19·0; Популярний концерт.

Мюнхен (533). 20·00 „Орфей і Еврідика". опера Ґлюка.

Будапешт (550). 17·15 Мадярські пісні. 22·30 Опера.

Київ (800). 20·00 Опера.

Москва (825). 19·00 Опера.

Ковно (1935) 30·30 Вечірна музика.

Ленінград (1000) 19·30 Концерт.

Париж (1725). 16·45 і 21·35 Концерт.

Пятниця 4-го.

Варшава (1411,7). 18·00 Концерт солістів.

Краків (312,8). 20·30 Вечірній концерт.

Познань (334,8). 20·30 Вечірний концерт мандолінистів.

Гельсінґфорс (221,4) 18·15 Музика Моцарта.

Ляйпціґ (259). 20·00 Симфонічна орхестра.

Братислава. (279) 19·00 Концерт орхестри.

Талін (296) 17·00 Симфонічний концерт.

Загреб (307) 21·40 Легка музика.

Брно (341,7) 20·00 Югославянські пісні.

Льондон (356,3) 19·45 Співацький концерт.

Гамбурґ (372) 20·00 Концерт.

Берн (403) 21·00 Камерна музика.

Берлін (418). 21·00 Камерний концерт

Стокгольм (436) 20·00 Концерт солістів.

Рим (441) 21·00 Італійська музика.

Прага (487). 19·05 Мандоліни і гармонія

Мілано (501) 20·70 „Мадам Сан-Жен" опера Джіордана.

Відень (516,3). 16·00 Квартет Сільвінґ.

Рига (525). 19·00 Оперетова музика.

Будапешт (550). 12·05 Циганська капеля. 21·30 Циганська орхестра.

Москва (825). 16·30 Російська музика.

Ковно (1935) 21·00 Концерт.

Харків (1304). 19·30 Легка музика.

Париж (1725). 21·35 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

„Вертеп Наших Днів" Галактіона Чіпки і Ле-ле. 115 32—?

Радехів, четвер 5.IX.
Сокаль, пятниця 6.IX.
Белз, субота 7.IX.
Цішанів, неділя 8.IX.
Любачів, понеділок 9.IX.
Ярослав, вівторок 10.IX.

Наддніпрянський Хор Котка,

Болшівці, четвер 5.IX.
Букачівці, пятниця 6.IX.
Ходорів, субота 7.IX. 228 16—?

Український Театр під дирекцією П. Карабіневича. 93 28—?

В и ш н е в е ц ь:
Четвер, 5.IX. „Чесна Сузанна".
Пятниця, 6.IX. „Барон циганів".
Ш у м с ь к:
Субота, 7.IX. „Осінні маневри",
Неділя, 8.IX. „Пташник з Тиролю".
Понеділок, 9.IX. „Чесна Сузанна".
Вівторок, 10.IX. „Барон циганів".
К р е м я н е ц ь:
Середа, 11.IX. „Осінні маневри".
Четвер, 12.IX. „Барон циганів".

Комунікат. Товариство Прихильників Освіти у Львові подає до відома студенткам Львівських Високих Шкіл, що студентки рефлектуючі на мешкання евентуально підмоги, мають внести подання до канцелярії Т-ва, Львів, вул. Супінського ч. 21. до дня 22. вересня н. р. Прилоги до подання такі самі, які вимагається від студентів, а ті є подані в „Ділі" ч. 193. з 31. серпня п. р. — Петентки зголосяться особисто в канцелярії між 25—30 вересня в годинах урядових. 411 б. 2—2

Товариство Прихильників Освіти просе всіх студентів (-ок) львівських Високих Шкіл на сходини, які відбудуться дня 8. вересня (неділя) о год. 9-тій рано (точно) в Академічнім Домі у Львові при вул. Супінського ч. 21. в ціли створення збіркового комітету. 434 б 1—1

Відозви і комунікати. Товариство Прихильників Освіти у Львові пошукує відповідної кількости мешкань за місячною оплатою після умови для студенток Високих Шкіл. Тому звертається Товариство до П. Т. Громадян м. Львова о ласкаве зголошування вільних кімнат в канцелярії Т-ва при вул. Супінського ч. 21. щоденно від год. 11—1, крім неділь і свят. 434 1—2

„Сокіл" у Тернополі святкує 25-ліття свого іствування дня 8. вересня на власному майдані при участи співацьких і руханкових товариств **Святом пісні й руханки.** У програму входять хори та вправи. Диригент хорів о. М. Осадца, орхестри п. І. Козак. Початок в 3. год. попол. На випадок непогоди, свято відбудеться дня 15. вересня.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.